

Spremembe dejanske rabe gozdnih površin in primerjava s prostorskimi načrti

Andrej STRNIŠA¹, Rok HAVLIČEK², Edo KOZOROG³, Mojmir PERDAN⁴

¹Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Celje, Ljubljanska 13, 3000 Celje

²Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Ljubljana, Tržaška c. 2, 1000 Ljubljana

³Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Tolmin, Tumov drevored 17, 5220 Tolmin

⁴Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Kranj, C. Staneta Žagarja 27b, 4000 Kranj

Ključne besede: gozdne površine, krčitve, prostorski načrti

Po Strategiji prostorskega razvoja Slovenije so »gozdovi najpomembnejša prvina naravne krajine«. Glede poselitve velja, da se »nova poselitev usmerja predvsem v poselitvena območja urbanih naselij ... naselja se načrtuje in ureja tako, da prebivalci in njihovo premoženje niso ogroženi in ni nevarnosti za povzročitev gospodarske škode« (Strategija ..., 2004).

Na Zavodu za gozdove Slovenije spremljamo in usmerjamo razvoj gozdnih površin in gozdnega prostora na podlagi javnega pooblastila, podanega v Zakonu o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/93 in nasl.). Med posameznimi ureditvenimi obdobji in znotraj obdobji ugotavljamo spremembe gozdnih površin v različne namene.

Spremembe gozdnih površin

Postopki ugotavljanja sprememb dejanske rabe vseh površin so v zadnjem desetletju zelo napredovali. V 90 – tih letih smo gozdni rob ugotavljali s terenskim snemanjem. Sedaj uporabljamo digitalne zarise iz baz, kot so Raba tal, GERK, pa tudi namenske planske rabe v občinskih prostorskih načrtih (OPN). Kakovost omenjenih baz je izboljšana v zadnjih nekaj letih (Kozorog in Leban, 2010).

Ugotovljene spremembe dejanske rabe tal so povezane s tipom krajine. V kmetijski in primestni krajini¹ je največ sprememb, v gozdni pa najmanj. Takšno stanje je razvidno iz prispevka Stanje in nadzor krčitev gozdov v kmetijske namene (Kozorog in Leban, 2010). Zaradi koncentracije prebivalstva v kmetijski in primestni krajini ter razvoja dejavnosti je večji delež teh sprememb pričakovan. Spremembe nastajajo v kmetijstvu z uveljavljanjem novih tehnologij obdelovanja tal in pridelovanja hrane. Drobnost strukturirane kmetijske krajine v ravninskih predelih so preoblikovane v obsežne monokulturne kmetijske površine brez

---

¹ Tipi krajin so določeni v Pravilniku o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (2. odstavek 24. člena)

posameznih delitev (npr. obvodna zarast, drevesne in grmovne živice, ...) (Mlakar, 2011). K spremembi gozdnih površin prispevajo tudi nekmetijski posegi (infrastruktura, urbanizacija).

Primeri posameznih ureditev v treh tipih krajin

Spremembe gozdnih površin so glede na njihov pomen in vpliv na preostale gozdne površine različne po posameznih tipih krajine. Enotnih značilnosti za vse spremembe, ki jih povzroči poseg v krajini, ni možno podati.

V **kmetijski** in **primestni krajini** smo analizirali spremembe, nastale pri izgradnji infrastrukturnega objekta, potekajočega večinoma preko kmetijskih in urbanih površin. Z izgradnjo so prekinili koridor ob vodotoku. Predvidene nadomestne gozdne površine ter vzpostavitev gozdnega roba pri končni ureditvi niso bile izvedene. S tem so habitati trajno oslabljeni.

V **gozdnati krajini** prikazujemo spremembe zaradi širitve smučišča. Sicer velja, da so krčitve v gozdnati krajini praviloma sprejemljivejše zaradi prepletanja različnih rab in večjega deleža gozdnih površin. Lokalno zmanjšanje površine gozda ne predstavlja večje motnje v širšem gozdnem ekosistemu. Matica gozda ostaja navadno relativno obsežna. Prikazana sprememba rabe za smučišče ne predstavlja trajne izgube zemljišča, saj so te površine praviloma namenjene kmetijskim rabam v času izven zimske sezone. Površine, ki so pod spremljajočimi objekti smučišča, so glede na celotno površino pogosto zanemarljivo majhne. Ob izvedbi takšnega posega je potrebno upoštevati vplive na gospodarjenje z gozdnimi površinami v širšem območju. Uskladiti je potrebno številne včasih tudi nasprotujoče si rabe (sečnja in rekreativci).

V **gozdni krajini** se srečujemo navadno s precej razpršenimi spremembami. V tej krajini je vsaka umestitev negozdnih rab motnja v okolju, katere vidni in nevidni vplivi segajo na širše območje. Pri prikazanih posegih je potrebno izvesti več spremljajočih ureditev, kot so bile predvidene pri presoji vplivov posega v prostor (infrastrukturne ureditve,...).

Analiza prostorskih načrtov posameznih lokalnih skupnosti

S presojo prostorskih načrtov lokalnih skupnosti (OPN) smo zajeli štiri občine Celjskega gozdnogospodarskega območja. Analizirane parametre podajamo v Preglednici 1.

Preglednica 1. Analiza prostorskih načrtov posameznih lokalnih skupnosti.

	Žalec	Prebold	Dobrna	Zreče
površina OPN glede na tip krajine	38% kmetijska, 62% gozdnata	23% kmetijska, 77% gozdnata	100% gozdnata krajina	4% kmetijska 66% gozdnata 30% gozdna
obravnavana površina OPN (v ha)	11.714,76	4.054,52	3.166,69	6.702,33
površina gozda v OPN (v ha)	4.826,00	2.535,46	1.433,11	4.283,87
površina gozda po rabi tal (v ha)	5.084,50	2.480,48	1.917,13	4.218,65
površina vseh stavbišč v načrtu (v ha)	680,37	202,95	98,41	359,67
stavbišča v vplivnem območju gozda (v ha)	69,62	29,84	28,90	69,20
stavbišča v območju dejanske rabe gozd (v ha)	9,62	4,06	6,74	14,73
največja/povprečna površina stavbišča v območju dejanske rabe gozd (v ha)	0,46/0,03	0,26/0,02	2,22/0,05	5,05/0,05
površina stavbišč v območju poudarjenih ekoloških funkcij gozda (v ha)	0,57	0,57	2,38	11,16
površina stavbišč v območju poudarjenih socialnih funkcij gozda (v ha)	0,09	0,38	3,34	7,41

V analiziranih OPN ugotavljamo, da so večje površine gozda, v OPN določene kot stavbišče, koncentrirane v okolici večjih naselij ali rekreacijskih središč. Manjše površine so razpršene po celotnem območju posameznih OPN in so lahko tudi posledica zamikov digitaliziranih vsebin in zarisa dejanske rabe tal.

Stavbišča v gozdu so navezana na obstoječa stavbna zemljišča zunaj gozda. V analizi smo upoštevali samo namensko rabo v OPN, ne pa načrtovanih novih sprememb. Pregledali smo potencialno ogroženost posameznih večjih stavbišč zaradi bližine gozda ter vplive stavbišč na gospodarjenje z gozdovi. Kot širše vplivno območje smo upoštevali 25 metrov širok vplivni pas gozda.

Primerjava posameznih OPN kaže, da na delež stavbišč v neposredni bližini gozda izredno vpliva morfološka oblikovanost občine, kot tudi razmestitev naselij.

Stavbišča v bližini gozdnih površin v gozdu povzročajo številne konfliktne situacije. Največkrat srečamo naslednje:

- ogroženi objekti zaradi padajočega drevja ali delov krošenj;
- težave pri dostopu do gozda;
- vpliv divjih živali na stanovanjske površine ...

Presojo območij namenske rabe gozd v ožjem območju OPN smo izvedli v obeh zdraviliških krajih. Največji vpliv na razpored gozdnih površin imajo v obeh primerih funkcije gozdov, razvoj delov naselja, manj pa morfologija terena. Funkcijam je podrejeno tudi gospodarjenje z gozdovi.

Zaključki

Zaradi omejenosti prostora je tudi v bodoče možno pričakovati manjšanje možnosti njegovega urejanja. Zmanjšane možnosti urejanja prostora in razvoj družbe pa pogosto privedeta do konfliktnih situacij (Mlakar, 2011). In te je možno reševati samo s premišljenim načrtovanjem prostorskega razvoja.

Podatki o gozdovih so ena od pomembnih strokovnih podlag v OPN. V prostorskem načrtovanju uporabljamo poleg gozdnogospodarskih kart in tudi karte fitocenoloških združb, vsebine s področja gozdarstva se povezujejo z vsebinami drugih varovanih območij (Pogačnik, 2006). Nova spoznanja kažejo, da je zbiranje podatkov in primerjava varovanih območij zgolj prvi del prostorskega načrtovanja. Za izboljšanje načrtovanja je potrebna še analiza ranljivosti prostora. Slednja v primerjavi s prikazom stanja prostora omogoča precej boljše predstavo o občutljivih delih okolja ter o njegovih sestavinah (Mlakar, 2009). Glede na zahteve te analize s področja gozdarstva predlagamo naslednje dopolnitve:

- v strokovne podlage bo potrebno poleg prikaza območij gozdov in funkcij gozdov več pozornosti posvetiti presoji primernosti posameznega gozdnega območja. Z razvojem prostora bo potrebno predvideti potencialne zahteve do gozda;
  - strokovne podlage bo potrebno bolj prilagoditi posamezni prostorski ureditvi;
  - gozdarstvo je potrebno vključiti v proces interdisciplinarnega načrtovanja.
-
- Mlakar A. Bomo ostali tudi brez kulturne krajine?: 3 str.
www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/svo/53seja_Mlakar.pdf (12. februar 2013)
  - Makar A. Pomen analize ranljivosti prostora in okoljskih izhodišč za celovito prostorsko načrtovanje. Geodetski vestnik, 53, 3: 509-542
  - Pogačnik A. 2006. Kako izdelamo prostorske načrte. Učbenik. Maribor, Obzorja: 300 str.